

केंद्र पुरस्कृत “मिशन शक्ती” अंतर्गत “सामर्थ्य”
या उपयोजनेतर्गत महिला सक्षमीकरण केंद्र (Hub
for Empowerment of Women) ही घटक
योजना राबविण्यास मान्यता देण्याबाबत..

महाराष्ट्र शासन

महिला व बाल विकास विभाग

शासन निर्णय क्रमांक- मसकें २०२२/प्र.क्र.३०८/कार्या-२,
नवीन प्रशासकीय इमारत, तिसरा मजला, मादाम कामा रोड,
हुतात्मा राजगुरु चौक, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक -२६ जुलै, २०२३.

- वाचा:- १) सह सचिव, केंद्रीय महिला व बाल विकास मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचे अ.शा.पत्र क्र. WW २३/१/२०२१-
WW, दि. १४ जुलै, २०२२.
- २) महिला व बाल विकास विभाग, शासन परिपत्रक क्र.संकीर्ण २०२२/प्र.क्र.३०७/कार्या-२,
दि.०३.०१.२०२३.
- ३) आयुक्त, महिला व बाल विकास, पुणे यांचे पत्र क्र.मबाविआपु/मवि/मिशनशक्ती/HEW/२०२२-
२३/७०४६, दि.०८.१२.२०२२.
- ४) नियोजन विभाग, शासन निर्णय क्र.संकीर्ण-२०१७/प्र.क्र.१०/२०१७/का-१४१४, दि.०२.०८.२०१७.
- ५) महिला व बाल विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.संकीर्ण २०१८/प्र.क्र.७५/का.१०, दि.२९.०१.२०१९.
- ६) महिला व बाल विकास विभाग, शासन शुद्धिपत्रक क्र.संकीर्ण २०१८/प्र.क्र.७५/का.१०,
दि.०७.०८.२०१९.

प्रस्तावना:-

महिलांची सुरक्षा, संरक्षण आणि सक्षमीकरणासाठीची केंद्र पुरस्कृत “मिशन शक्ती” ही एकछत्री योजना
दि.०१.०४.२०२२ पासून लागू करण्यात आलेली आहे. “मिशन शक्ती” एकछत्री योजनेतर्गत “संबल” आणि
“सामर्थ्य” या दोन उपयोजना नव्याने राबविण्याच्या अनुषंगाने दि.१४.०७.२०२२ च्या मार्गदर्शक सूचनान्वये
खालीलप्रमाणे घटक योजना राबविण्यात येत आहेत:-

अ) “संबल” उपयोजना (केंद्र हिस्सा १००%):-

१. वन स्टॉप सेंटर (One Stop Centre)
२. महिला हेल्पलाईन १८१ (Women Helpline १८१)
३. बेटी बचाव बेटी पढाव (Beti Bachao Beti Padhavi)
४. नारी अदालत (Nari Adalat)

आ) “सामर्थ्य” उपयोजना (केंद्र:राज्य हिस्सा ६०% : ४०%):-

१. शक्ती सदन (स्वाधारगृहे, उज्ज्वलागृहे), (Shakti Sadan -Merging Swadhar & Ujjwala Gruhas)
२. मानवी तस्करी विरोधी गट (Anti Human Trafficking Units)
३. विधवांसाठी घर (Home for Widows)

४. सखी निवास (नोकरी करणाऱ्या महिलांची वसतिगृहे) (Sakhi Nivas- Previous name Working Women Hostels)
५. पाळणा (Palna-Creche facility)
६. प्रधानमंत्री मातृ वंदना योजना (Pradhan Mantri Matru Vandana Yojana- PMMVY)
७. जेंडर बजेटिंग (Gender Budgeting -GB)
८. महिला सक्षमीकरण केंद्र (Hub for Empowerment of Women)

केंद्र पुरस्कृत “मिशन शक्ती” या एकछत्री योजनेच्या “सामर्थ्य” या उपयोजनेंतर्गत “महिला सक्षमीकरण केंद्र” - Hub for Empowerment of Women (HEW) ही घटक योजना राज्यात कार्यान्वित करावयाची आहे. केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सुचनानुसार राज्य स्तरावर महिला व बाल विकास आयुक्तालय, पुणे येथे एक “राज्यस्तरीय महिला सक्षमीकरण केंद्र” (State Hub for Empowerment of Women-SHEW) आणि राज्यातील सर्व ३६ जिल्ह्यांमध्ये जिल्हा मुख्यालय येथे प्रत्येकी एक असे “जिल्हास्तरीय महिला सक्षमीकरण केंद्र” (District Hub for Empowerment of Women-DHEW) ही घटक योजना केंद्र : राज्य हिस्सा ६०:४० या प्रमाणात राज्यात कार्यान्वित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय:-

केंद्रीय महिला व बाल विकास मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांनी दि.१४.०७.२०२२ रोजी निर्गमित केलेल्या मार्गदर्शक सूचनानुसार “मिशन शक्ती” या एकछत्री योजनेतील “सामर्थ्य” या उपयोजनेंतर्गत “महिला सक्षमीकरण केंद्र” - Hub for Empowerment of Women (HEW) ही घटक योजना राज्यात कार्यान्वित करण्यास तसेच, सदर मार्गदर्शक सुचनानुसार राज्य स्तरावर एक “महिला सक्षमीकरण केंद्र” (State Hub for Empowerment of Women-SHEW) महिला व बाल विकास आयुक्तालय, पुणे येथे आणि राज्यातील सर्व ३६ जिल्ह्यांमध्ये जिल्हा मुख्यालय येथे प्रत्येकी एक असे “जिल्हास्तरीय महिला सक्षमीकरण केंद्र” (District Hub for Empowerment of Women-DHEW) स्थापन करून केंद्र : राज्य हिस्सा ६०:४० या प्रमाणात राज्यात कार्यान्वित करण्यास व सदर योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी राज्याच्या हिश्यापोटी ४० टक्के या प्रमाणात अंदाजे रु.४,६९,४४,०००/- (अंदाजे चार कोटी एकसष्ट लाख चौरैचाळीस हजार) इतक्या वार्षिक दायित्वास या शासन निर्णयाद्वारे मान्यता देण्यात येत आहे.

१) योजनेचे उद्दिष्ट:-

१. केंद्र/राज्य/जिल्हा स्तरावरील महिलांसाठी असलेल्या योजना व कार्यक्रमांचे अभिसरण करून महिलांची संपूर्ण क्षमता जागृत होण्यासाठी वातावरण निर्मिती करणे.
२. देशातील जिल्हा/तालुका/ग्रामपंचायत स्तरावरील महिलांना आरोग्यसेवा, उच्च प्रतीचे शिक्षण, व्यावसायिक कारकीर्द, व्यावसायिक समुपदेशन, वित्तीय नियोजन, उद्योजकता, बँकवर्ड व फॉरवर्ड लिकेजेस, कामगार वर्गाचे आरोग्य व सुरक्षितता, सामाजिक सुरक्षितता आणि डिजिटल साक्षरता क्षेत्रात विविध संस्थात्मक स्तरावर योजनाबद्धरित्या सक्षम करण्यासाठी तसेच विकास करण्यासाठी महिला सक्षमीकरण केंद्राद्वारे मार्गदर्शन करणे.
३. महिलांचे सक्षमीकरण ही दीर्घकालीन चालणारी प्रक्रिया असल्यामुळे त्याचे परिणाम दृश्य स्वरूपात तात्काळ दिसून येत नाहीत. सबब, या प्रक्रियेत सतत प्रभाविपणे लक्ष घालणे आवश्यक आहे. राज्य व

जिल्हास्तरावरील महिला सक्षमीकरणाद्वारे संकलित केलेल्या माहितीचा आधार घेऊन दृष्य परिनामांचे मूल्यांकन करणे.

४. महिलांसाठी शासनाकडून राबविण्यात येत असलेल्या कार्यपद्धतीमधील त्रुटी दूर करणे.
५. शासकीय योजनांमध्ये महिलांचा सहभाग व उपयोगिता वाढविण्यासाठी पोषक वातावरण निर्मिती करून महिलांचा सर्वांगीण विकासाला बळकटी आणणे.
६. महिलांचे आर्थिक सक्षमीकरण करणे, सर्व प्रकारच्या शोषणापासून मुक्त करणे, संसाधनाचे वाटप, निर्णय क्षमता इ. मध्ये महिलांना योग्य अधिकार मिळण्यासाठी भेदभाव दूर करणे.
७. सन २०२५ पर्यंत राष्ट्रीय उभारणीत महिलांना समान भागीदार बनविणे.
८. महिलांच्या विकासासाठी/कल्याणासाठी कार्यरत असणाऱ्या सर्व भागीदारांना एकत्र आणणे.
९. ज्ञान व माहितीचा वापर करून महिलांमध्ये जागृती निर्माण करणे, त्यांच्या संवदेना विकसित करणे, त्यांना प्रशिक्षण देणे इ. द्वारे महिला सक्षमीकरण केंद्रांचे उद्दिष्ट साध्य करणे.

२) अंमलबजावणी यंत्रणा:-

लोकसंख्या/राज्याच्या भौगोलिक संरचनेनुसार राज्यस्तरीय व जिल्हास्तरीय महिला सक्षमीकरण केंद्रांमध्ये प्रत्येकी ८ कर्मचाऱ्यांचा गट असेल. त्यापैकी प्रशासकीय कामासाठी ३-४ कर्मचाऱ्यांचा समावेश राहील. ह्या गटामध्ये खालील कर्मचाऱ्यांचा समावेश राहील:-

अ) राज्यस्तर:-

1. State Mission Coordinator-1
2. Gender Specialist-2
3. Research & Training Specialist-2
4. Accounts Assistant-1
5. Office Assistant with computer knowledge-1
6. MTS -1

आ) जिल्हास्तर:-

1. District Mission Coordinator-1
2. Gender Specialist-2
3. Specialist in financial literacy-1
4. Research & Training Specialist-1
5. Accounts Assistant-1
6. Office Assistant with computer knowledge-1
7. MTS -1

उपरोक्त कर्मचाऱ्यांची नियुक्ती ही प्रचलित शासन निर्णयाप्रमाणे करण्यात येईल.

केंद्रीय मंत्रालय व जिल्हास्तरावरील केंद्रांमध्ये समन्वय साधण्यासाठी राज्यस्तरीय महिला सक्षमीकरण केंद्र (SHEW) नावाचा समर्पित प्रकल्प व्यवस्थापन कक्ष (PMU) असेल. जिल्हास्तरावर जिल्हास्तरीय महिला सक्षमीकरण केंद्र (DHEW) नावाचा प्रकल्प व्यवस्थापन कक्ष (PMU) असेल. जिल्हाधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखालील जिल्हास्तरीय समितीने तयार केलेल्या पंचायतस्तरावरील कृती आराखड्याची प्रभावी अंमलबजावणी, देखरेख व पर्यवेक्षणासाठी गट विकास अधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती स्थापन करता

येईल. तसेच केंद्र शासनाच्या योजना/कार्यक्रमांची अंमलबजावणीमध्ये सुधारणा करण्यासाठी अभिप्राय देण्यासाठी ग्रामपंचायत स्तरावर सुध्दा समिती स्थापन करता येईल.

शासनाच्या विविध विभागातील खालील योजना/उपक्रमाद्वारे सर्व संसाक्षनाचा वापर करुन महिला सक्षमीकरण केंद्राचे काम ग्रामपंचायतस्तरापर्यंत राबविले जातील. त्यासाठी जिल्हास्तरावरून आवश्यक त्या सुविधा पुरविल्या जातील.

अ.क्र.	विभाग	योजना/उपक्रम
१	आरोग्य विभाग	मान्यताप्राप्त सामाजिक आरोग्य कर्मचारी (ASHAs), सहाय्यक परिचारिका दाई (ANMs), प्रधानमंत्री जनआरोग्य योजना, राष्ट्रीय स्वास्थ्य विमायोजना (RSBY), सुकन्या समृद्धी योजना, मातृत्व सहयोग योजना (MSY), जननी सुरक्षा योजना, राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य अभियान (NRHM).
२	महिला व बाल विकास विभाग	अंगणवाडी कर्मचारी (AWW), सखी- वन स्टॉप सेंटर (OSCs), महिला हेल्पलाईन, PWDAA अंतर्गत संरक्षण अधिकारी, मिशन पोषण २.०, मिशन वात्सल्य, महिला बचत गट (SHGs).
३	उद्योग, उर्जा व कामगार विभाग	सामायिक सुविधा केंद्र (CSCs), स्टार्टअप इंडिया.
४	कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग	कृषि विज्ञान केंद्र (KVKs).
५	ग्राम विकास विभाग	दीन दयाळ उपाध्याय ग्रामीण कौशल्य योजना- राष्ट्रीय ग्रामीण उपजिविका अभियान (DDU-NRLM), दीनदयाळ उपाध्याय ग्रामज्योती योजना (DDUGJY).
६	नगर विकास विभाग	स्वच्छ भारत अभियान, प्रधानमंत्री आवास योजना, राष्ट्रीय शहरी उपजिविका अभियान (NULM).
७	पाणीपुरवठा व स्वच्छता विभाग	जलजीवन मिशन.
८	नियोजन विभाग	प्रधानमंत्री मुद्रा योजना (PMMY), मनरेगा.

तसेच, केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनेत नमूद इतर संसाधनाचा वापर करुन महिला सक्षमीकरण केंद्राचे कार्य ग्रामपंचायत स्तरापर्यंत राबविली जातील.

प्रशिक्षण व क्षमता विकास करतांना वैविध्यपूर्ण सहभागधारकांचा (निवडून आलेल्या महिला प्रतिनिधी, क्षेत्रिय अधिकाऱ्यांसह कर्मचारी वर्ग, महिलांचे सामुहिक व वैयक्तिक गट), प्रशिक्षणाची गरज (संवेदन क्षमता निर्मिती, जनजागृती, तांत्रिक कौशल्ये, वर्तन बदल) आणि पद्धती (थेट किंवा संस्थांमार्फत) चा अंतर्भाव असावा. या सेवांद्वारे शासकीय योजना/ कार्यक्रमांबद्दल जागृती करणे, ग्रामिण महिलांचे प्रशिक्षण व क्षमतेचा विकास करणे तसेच, यासाठी मागणी निर्माण करण्यासाठी समुदायाचे एकत्रिकरण करणे, याशिवाय शासकीय योजनांच्या अंमलबजावणीसाठी सहभागी करुन घेण्यात येईल. ग्रामपंचायत स्तरावरील मंच हा परिसरातील

महिलांच्या अडचणी मांडण्यासाठी व एकत्र येऊन क्षमता व इतर सर्व शक्यता पडताळण्यासाठी वापरला जाईल. ह्या मंचाद्वारे ग्रामीण स्त्रियांसाठी असलेल्या योजना व सुविधांबाबत असलेली माहिती व ज्ञानाची तफावत दुर केली जाईल.

३) महिला सक्षमीकरण केंद्राचे कार्य:-

अ) राज्यस्तरीय महिला सक्षमीकरण केंद्र व जिल्हास्तरीय महिला सक्षमीकरण केंद्रांवर विविध स्तरांवर अंतर्भूत करावयाची कार्ये खालीलप्रमाणे राहतील:-

i.	“मिशन शक्ती” अंतर्गत सर्व घटकांसाठी प्रकल्प व्यवस्थापन कक्ष (PMU) म्हणून कार्य करणे.
ii.	महिलांसाठी उपलब्ध असलेल्या योजना आणि सुविधांबाबत माहिती व ज्ञानातील तफावत भरून काढणे.
iii.	राष्ट्रीय/राज्य/जिल्हा/गट स्तरावर शासकीय अधिकाऱ्यांची संवेदनशीलता आणि क्षमता निर्माण करणे आणि ग्रामीण महिलांच्या सक्षमीकरणासाठी असलेल्या विविध योजना /कार्यक्रमांबद्दल त्यांना मार्गदर्शन करणे.
iv.	अग्रभागी काम करणाऱ्या कर्मचाऱ्यांच्या माध्यमातून शासनाच्या योजना, उपक्रम व सुविधांबाबत (वर नमूद केल्या प्रमाणे) जागृती निर्माण करणे आणि ग्रामीण स्त्रियांना त्यांच्या सर्वांगीण उन्नतीसाठी योजलेल्या विविध उपक्रमांमध्ये सहभागी होण्यासाठी प्रोत्साहन देणे.
v.	विविध शासकीय योजना/कार्यक्रमांमधील महिलांसाठी असलेल्या सेवा प्राप्त करून घेण्यासाठी महिलांकडून मागणी वाढावी यासाठी तळागाळातील महिलांमध्ये लैंगिक समानता, अभिसरण व जागृती करण्यासाठी जनजागृती मोहिम राबविणे.
vi.	शासकीय कार्यक्रमात नाव नोंदणी करण्यासाठी महिलांना त्यांची ओळख निर्माण करण्यासाठी लागणारी कागदपत्रे तयार करण्यासाठी मदत करणे. जसे- दारिद्र्य रेषेखालील सर्वेक्षण (BPL Survey), आधार (UID), मनरेगा नावनोंदणी यांचा वापर करून ओळख निर्माण करणे.
vii.	केंद्र/ राज्य/ जिल्हा/ तालुका/ ग्रामपंचायतीच्या विषयपत्रिकेवर स्त्रियांना त्रासदायक ठरणारे मुद्दे निवारणासाठी मांडणे.
viii.	वितरण पातळीवर महिला-केंद्रित योजना/उपक्रम मांडण्यासाठी सामान्य व्यासपीठ उपलब्ध करणे.
ix.	आरोग्य, शिक्षण, सुक्ष्म वित्त, उपजीविका इ. सारख्या विविध क्षेत्रातील (शासन, नागरी समाज संस्था, पंचायती राज संस्था) लिंग दृष्टीकोन, दस्तऐवज उपक्रम याबाबतची सर्वोत्तम कार्यपद्धती ओळखून त्याचा इच्छित प्राप्तकर्त्यांपर्यंत प्रसार करणे.
x.	महिला व बाल कल्याण मंत्रालय व भारत सरकारच्या इतर मंत्रालये/ विभागांच्या महिला व युवती संदर्भातील सर्व उपक्रमांवरील अभिप्राय प्राप्त करून त्याचे मूल्यमापन व विश्लेषण करणे.

xi.	शौर्य दलासारख्या गटांमध्ये महिलांना भाग घ्यायला प्रेरित करून ग्रामपातळीवर अस्तित्वात असलेल्या गटांचे सबलीकरण करणे.
xii.	आसपासच्या परिसरातील महिलांच्या समस्या निवारण करण्यासाठी मंच म्हणून कार्यरत राहणे व महिलांना त्यांची गुणवत्ता ओळखायला मदत करण्यासाठी व इतर शक्यतांची जाणीव करून देण्यासाठी व्यासपीठ उपलब्ध करून देणे.
xiii.	ग्रामसभा व पंचायतराज संस्थांमध्ये (PRI) प्रभावी सहभागासाठी महिलांना माहिती व इतर संसाधने सहज उपलब्ध करून देणे.
xiv.	पंचायत राज संस्था (PRI) व अंगणवाडी सारख्या इतर ग्रामीण स्तरावरील संस्थांच्या कामकाजामध्ये महिलांचा सहभाग वाढवणे.
xv.	ग्रामसभेच्या बैठकीमध्ये सहभाग घेण्यासाठी महिलांना प्रेरित करणे.
xvi.	सामाजिक समस्यांबाबत जनजागृती व महिलाकेंद्रित समस्यांवर चर्चा करून त्यामध्ये समाजाला सहभागी करून घेण्यासाठी सामुदायिक सभा/बैठका घेणे (उदाहरणार्थ:- नारी की चौपाल/नारी अदालत). ग्रामसभा/ महिला सभा/ ग्रामीण आरोग्य, स्वच्छता व पोषण समिती (VHSNC)/ ग्रामीण आरोग्य व पोषण दिवस ह्यासारखे उपलब्ध मंचही वापरले जाऊ शकतात.
xvii.	महिलांशी संबंधित समस्यांवर प्रकाश टाकण्यासाठी, त्यावर उपाय शोधण्यासाठी आणि तळागाळातील अभिसरण प्रयत्नांचे प्रभावी निरीक्षण सुनिश्चित करण्यासाठी राज्य/जिल्हा/पंचायतस्तर अभिसरण समित्यांच्या बैठका आयोजित करणे.
xviii.	महिला सक्षमीकरणाशी संबंधित विविध उपक्रमांमध्ये सेवानिवृत्त नागरिकांच्या सहभागासाठी समन्वय आणि प्रोत्साहन देणे.
xix.	पंचायत, वन स्टॉप सेंटर (OSC), व्हीएचएसएनसी/व्हीएचएनडी यांसारख्या योग्य मंचांवर स्पष्टीकरण आणि पाठपुरावा याद्वारे तक्रार निवारण सुलभ करणे.
xx.	सहकार्याच्या संधीचा उपयोग करण्यासाठी इतर स्थानिक नागरी संस्था संघटना (CSOs)/स्वयंसेवी संस्था (NGO) आणि त्याच भागात काम करणारे त्यांचे कर्मचारी यांच्याशी समन्वय साधणे.
xxi.	विविध कार्यक्रमांतर्गत तळागाळातील महिला बचत गट/इतर महिला समूहांमध्ये समन्वय साधणे.
xxii.	केंद्रीय महिला व बाल विकास मंत्रालय/राज्य/जिल्ह्याने सोपविलेले इतर कोणतेही कार्य करणे.

योजनेच्या अंमलबजावणी दरम्यान, राज्य सरकार तसेच अंमलबजावणी करणाऱ्या संस्था या अनौपचारिक शिक्षण, कौशल्य विकास या सारख्या इतर कार्यक्रमांशी आणि राज्याचे तसेच भारत सरकारच्या इतर कार्यक्रमांशी आवश्यक ते संबंध प्रस्थापित करतील. राष्ट्रीय महिला सक्षमीकरण केंद्राद्वारे राज्य/जिल्हास्तरावर आवश्यक ते सहाय्य प्रदान केले जाईल.

ब) राज्यस्तरीय व जिल्हास्तरीय महिला सक्षमीकरण केंद्राने उपलब्ध सुविधा, सर्व संबंधित जिल्हास्तरीय अधिकाऱ्यांचे नाव आणि दूरध्वनी क्रमांक स्थानिक भाषेत नमूद करून ते “शक्ती सदन” मधील प्रमुख ठिकाणी प्रदर्शित करावेत.

४) महिला सक्षमीकरण केंद्र या घटक योजनेचे लाभार्थी:-

राज्यातील ग्रामीण, आदिवासी व शहरी भागातील गरजू, संकटग्रस्त, काळजी व संरक्षणाची गरज असलेल्या, शिक्षित/अशिक्षित, बेरोजगार, एकल, कोणत्याही प्रकारची गरज असलेल्या महिलांना या महिला सक्षमीकरण केंद्रांचा लाभ मिळणार आहे.

५) योजनेचा कालावधी :-

सदरच्या योजनेचा कालावधी हा १५ व्या वित्त अयोगाचा कालावधी म्हणजे सन २०२५-२६ या आर्थिक वर्षापर्यंत असणार आहे.

६) योजनेची अंमलबजावणी:-

राज्य स्तर:- आयुक्त, महिला व बाल विकास, पुणे.

जिल्हा स्तर:- संबंधित जिल्ह्यांचे जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी

७) योजनेचे व्यवस्थापन, संनियंत्रण व देखरेख समिती:-

अ) राज्यस्तरीय व्यवस्थापन समिती:-

केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनानुसार सदर घटक योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी मा.मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली राज्यस्तरीय व्यवस्थापन समिती स्थापन करण्यात येईल.

ब) जिल्हास्तरीय संनियंत्रण समिती:-

सदर योजनेची जिल्हा स्तरावरील संपूर्ण अंमलबजावणी जिल्हा दंडाधिकारी/जिल्हाधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखालील समितीद्वारे केली जाईल. या समितीसंबंधीचे सर्व कामकाज जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी कार्यालयाकडून केले जाईल. सदर समितीची रचना खालील प्रमाणे राहिल:-

अ.क्र.	पदनाम	पद
१	जिल्हाधिकारी	अध्यक्ष
२	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद	सदस्य
३	पोलीस अधिक्षक	सदस्य
४	पोलीस आयुक्तांचे प्रतिनिधी	सदस्य
५	सचिव, जिल्हा विधी सेवा प्राधिकरण, मुंबई	सदस्य
६	आयुक्त, महानगरपालिका/मुख्य अधिकारी, नगरपालिका/नगरपरिषद	सदस्य
७	जिल्हा शल्यचिकित्सक	सदस्य
८	जिल्हा शिक्षण अधिकारी	सदस्य
९	प्रचार्य, शासकिय अभियांत्रिकी महाविद्यालय/ तंत्रनिकेतन	सदस्य
१०	जिल्हा माहिती अधिकारी	सदस्य

११	जिल्हा कौषल्य विकास अधिकारी	सदस्य
१२	जिल्हा उद्योग केंद्राचे प्रतिनिधी	सदस्य
१३	जिल्हा क्रिडा अधिकारी	सदस्य
१४	सहाय्यक आयुक्त, समाज कल्याण	सदस्य
१५	प्रकल्प अधिकारी, आदिवासी विकास	सदस्य
१६	सहाय्यक आयुक्त, दिव्यांग कल्याण	सदस्य
१७	दोन नामनिर्देशीत सदस्य	सदस्य
१८	जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी	सदस्य सचिव

सदर समितीची प्रत्येक तिमाहीत किमान एकदा बैठक घेण्यात येईल.

समितीचे कार्य:- या समितीचे कार्य केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनेतील तरतूदीनुसार असेल. तसेच प्रमुख कार्य खालील प्रमाणे असतील:-

१. सदर समिती योजनेच्या विविध घटकांतर्गत जिल्हा, पंचायत, ग्राम पंचायत व नगरपालिका प्रभागांसाठी जिल्हा महिला विकास वार्षिक कृती आराखडा (योजनेचे स्वरूप, वित्तीय अर्थसंकल्पीय तरतूद, इ.) तयार करणे.
२. मिशन शक्ती अंतर्गत “महिला सक्षमीकरण केंद्र” या घटक योजनांचे संनियंत्रण करणे.
३. सर्व विभागांच्या महिलांच्या योजनांचे अभिसरण करणे.
४. माहितीचे संकलन (Data Base) तयार करणे.

८) अनुदान:-

केंद्र शासनाच्या “मिशन शक्ती” या एकछत्री योजनेच्या “सामर्थ्य” या उपयोजनेतील “महिला सक्षमीकरण केंद्र” ही घटक योजना असल्यामुळे सदर योजनेसाठी केंद्र शासनाचा ६० टक्के आणि राज्य शासनाचा ४० टक्के हिस्सा असणार आहे.

“महिला सक्षमीकरण केंद्र” या घटक योजनेअंतर्गत राज्यस्तरीय एक महिला सक्षमीकरण केंद्र आणि राज्यातील सर्व ३६ जिल्ह्यांसाठी प्रत्येकी एक महिला सक्षमीकरण केंद्र असे एकूण ३७ केंद्र स्थापन करून कार्यान्वित करण्यात येणार असून त्यासाठी केंद्र शासनाने निश्चित केलेले अनुदान खालील प्रमाणे आहे:-

State Hub for Empowerment of Women (One):- Per Annum

Sr.No.	Head	Centre (Rs.)
१	PMU @ State Level (८ persons)	२८,२०,०००/-
२	Administrative Cost @ १ Lakh pm	१२,००,०००/-
३	Vocational Activities/ Training at State Level/ District Level	१२,००,०००/-
४	Non-recurring every five year (Computer Peripherals, Telephone, Fax, Internet, Furnishing for the ward & other rooms, CCTV Camera & its installation etc.)	७,००,०००/-
Total		५९,२०,०००/-

District Hub for Empowerment of Women (Total ३६ Centres in the state):- Per Annum

Sr. No.	Head	Per Centre (Rs.)	For ३६ Centres (Rs.)
१	Management Cost (८ Persons)	२०,४०,०००/-	७,३४,४०,०००/-
२	Administrative Cost at District Level @२५००० pm	३,००,०००/-	१,०८,००,०००/-
३	Non-recurring Cost (Computer Peripherals, Telephone etc)	७,००,०००/-	२,५२,००,०००/-
Total		३०,४०,०००/-	१०,९४,४४,०००/-

९) मनुष्यबळ:-

केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनानुसार “मिशन शक्ती” या एकछत्री योजनेतील “सामर्थ्य” या उपयोजनेअंतर्गत “महिला सक्षमीकरण केंद्र” या घटक योजनेअंतर्गत काम करण्यासाठी कायमस्वरूपी कोणतीही पदे निर्माण करण्यात येणार नाहीत. या योजनेसाठी आवश्यक असलेले कंत्राटी मनुष्यबळ व त्यांची पात्रता “मिशन शक्ती” या एकछत्री योजनेच्या मार्गदर्शक सूचनांमध्ये नमूद केल्यानुसार असेल. तथापि, त्यांची नियुक्ती कामाचे वार्षिक मुल्यांकन समाधानकारक असण्याच्या अधीन असेल. सदर योजनेसाठी आवश्यक असलेल्या सर्व कर्मचारी वर्गाची आयुक्तालय स्तरावरून योग्य पद्धतीने निवड करण्यासाठी आयुक्त, महिला व बाल विकास, पुणे यांना याद्वारे प्राधिकृत करण्यात येत आहे. सदर कर्मचाऱ्यांची नियुक्ती ही प्रचलित शासन निर्णयाप्रमाणे करण्यात येईल.

नियुक्तीपूर्वी सर्व कंत्राटी कर्मचाऱ्यांसाठी पोलिस अधिकाऱ्यांकडून चारित्र्य आणि पूर्व वृत्तांची पडताळणी आणि शासकीय रुग्णालय/संस्थेकडून वैद्यकीय फिटनेस प्रमाणपत्र अनिवार्य असेल. या योजनेतर्गत कार्यरत सर्व कंत्राटी कर्मचाऱ्यांना केंद्र शासनाच्या “मिशन शक्ती” या एकछत्री योजनेच्या मार्गदर्शक सूचनानुसार वेतन, राजा सवलत व इतर अनुषंगिक बाबी अनुज्ञेय राहतील.

१०) निधी वितरणाची पद्धत:-

राज्य शासनाच्या प्रस्तावास केंद्रीय महिला व बाल विकास मंत्रालयाकडून मंजुरी मिळाल्यानंतर “वन स्टॉप सेंटर” या घटक योजनेसाठी स्वतंत्रपणे उघडण्यात आलेल्या Single Nodal Agency (SNA) या बँक खात्यात निधी हस्तांतरीत केला जाईल. राज्य स्तरावरून संबंधित जिल्ह्यांना आवर्ती व अनावर्ती अनुदान हस्तांतरीत करण्यात येईल.

“संबल” या उपयोजनासाठी जिल्हास्तरावर उघडण्यात आलेल्या स्वतंत्र खात्यांमध्ये हा निधी जमा होईल. यासाठी पीएफएमएस या बँक खात्याला संलग्न असणे आवश्यक आहे. वेतन, मजुरी आणि सेवांसह सर्व देयके केवळ पीएफएमएस खात्यामध्ये आगाऊ खर्च आणि हस्तांतरण (इएटी) मोड्यूलद्वारे केली जातील. यापूर्वी राज्य व जिल्ह्यांना वितरीत केलेले सर्व केंद्रीय अनुदान महिला व बाल विकास मंत्रालयाने निर्दिष्ट केलेल्या कालावधीत मिशन शक्तीसाठी उघडण्यात आलेल्या SNA खात्यांमध्ये हस्तांतरित करण्यात यावे.

या योजनेअंतर्गत जिल्हा स्तरावर तसेच, योजनानिहाय वितरीत केलेल्या निधीचा विनियोग योग्य रितीने होत आहे किंवा कसे, याबाबत आयुक्त, महिला व बाल विकास, पुणे यांनी संनियंत्रण करून प्रगतीचा त्रैमासिक अहवाल वेळोवेळी शासनास सादर करावा. तसेच, सदर घटक योजनेंतर्गत केंद्र शासनास अनुदानाची मागणी करणे, उपयोगिता प्रमाणपत्रे, खर्चाची विवरणपत्रे, भौतिक/आर्थिक अहवाल सादर करणे इ. बाबत आयुक्त, महिला व बाल विकास, पुणे हे राज्य शासनास प्रस्ताव सादर करतील.

११. आयुक्त, महिला व बाल विकास, पुणे यांना या घटक योजनेचे राज्यस्तरावरील संनियंत्रण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे. त्यांनी सदर योजनेच्या अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने वर्षातून किमान दोनदा आढावा घ्यावा.

१२. “मिशन शक्ती” या एकछत्री योजनेतील “सामर्थ्य” या उपयोजनेअंतर्गत “महिला सक्षमीकरण केंद्र” ही घटक योजना केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनानुसार राज्यात राबविण्याची जबाबादारी आयुक्त, महिला व बाल विकास, पुणे यांची राहिल.

१३. “मिशन शक्ती” या योजनेच्या मार्गदर्शक सूचनान्वये यापूर्वीची “महिला शक्ती केंद्र” ही योजना बंद करण्यात आली असल्यामुळे “महिला शक्ती केंद्र” या योजनेसंदर्भात वाचा क्र. ५ व ६ येथील शासन निर्णय या शासन निर्णयाद्वारे अधिक्रमित करण्यात येत आहेत.

१४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा सांकेतांक २०२३०७२७१४१५२९३०३० असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(शरद अहिरे, भा.प्र.से.)

सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई,
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
३. मा.मंत्री, महिला व बाल विकास यांची खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
४. मा.विरोधी पक्षनेता, विधानसभा/ विधानपरिषद, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई,
५. मा.अध्यक्ष/उपाध्यक्ष/ सदस्य, विधानसभा/ विधानपरिषद, विधानमंडळ, मुंबई,
६. मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य यांचे उपसचिव, मंत्रालय, मुंबई,
७. अपर मुख्य सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
८. अपर मुख्य सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
९. सचिव, महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
१०. आयुक्त, महिला व बाल विकास आयुक्तालय, पुणे,

- ११.महालेखापाल, २/१ (लेखा व अनुज्ञेयता) / लेखापरीक्षा (मुंबई/नागपूर),
- १२.अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई शहर / मुंबई उपनगर,
- १३.सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी, महाराष्ट्र,
- १४.सर्व उपसचिव, सर्व अवर सचिव, महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
- १५.उपायुक्त (महिला विकास), महिला व बाल विकास आयुक्तालय,पुणे,
- १६.सर्व जिल्हा महिला व बाल विकास अधिकारी,
- १७.अवर सचिव (का.४/अर्थसंकल्प), महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
१८. सर्व कार्यासने, महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
- १९.निवडनस्ती, का-०२.